

זכרון עולם
האשה החשובה וודפת צדקה וחסד
מרת ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי
עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם
איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

בית המדרש דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הר"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש למגידי שיעור "דף היומי"
חז"ל סוכר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א ♦ לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

מסכת זבחים ס"ג-ס"ט ♦ טהרות ח', ט' - ט', ה'

בס"ד, כ"ה חשון תשפ"ו

גליון מס' 1382

השבוע בגליון

♦ כשכל ספרי התורה שבעולם נפסלו ברגע אחד!!!
♦ דינם של מגילות וכתבים עתיקים שנמצאו בחפירות ארכיאולוגיות
♦ דרשות חז"ל מתגי האותיות
♦ מדוע הבימה ממוקמת באמצע בית הכנסת
♦ הבימה, במרכז האורך ובמרכז הרוחב

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

השבוע בגליון

♦ כשכל ספרי התורה שבעולם נפסלו ברגע אחד!!!
♦ דינם של מגילות וכתבים עתיקים שנמצאו בחפירות ארכיאולוגיות
♦ דרשות חז"ל מתגי האותיות
♦ מדוע הבימה ממוקמת באמצע בית הכנסת
♦ הבימה, במרכז האורך ובמרכז הרוחב

דבר העורך

סיפורו של לומד דף היומי

שלש דפיקות חרישיות נשמעו על הדלת.
יבוא.
אל תוך החדר הציץ ראש ואחריו נכנס יהודי, נעמד ליד החלון, הצביע על הבניין הנשקף מבעד לזוגיות ואמר: פה, בבית הכנסת 'הראשונים', יש שיעור דף היומי בכל יום, קרה לנו דבר מרגש מאד בשיעור. **בבית** הכנסת 'הראשונים', ברחוב רבי עקיבא בבני ברק, מתקיים בכל יום שיעור דף היומי, והמשתתפים המרוצים מאזינים בשקיקה לשיעור הנפלא של הרב אליהו טשזנר שליט"א.

זה דבר המעשה.
היה זה בחול המועד של חג סוכות. אווירה נעימה שררה בבית הכנסת. חברי השיעור התכנסו לשיעור הדף היומי. רעש המכוניות הבוהדות שחלפו ברחוב כמעט לא חדר אל פנים בית הכנסת, מזגן האוויר פעל את פעולתו כנדרש, ולא נותר להם אלא לשבת ולהגות בתורת ה' מתוך שמחה וטוב לבב. גן עדן.

לאחר סיום השיעור פנו משתתפי השיעור אל הסוכה, אחד הלומדים הוציא מגדנות וי"ש מצקלונם לכבוד התורה, לכבוד הלומדים ולכבוד החג. הכל בירכו מזונות, שתו מעט לחיים, ואחד המשתתפים בשיעור פנה אל הרב טשזנר שליט"א וביקשו לומר בפניהם דבר מה, סיפור, וורט או רעיון שיש בו כדי לחזק את הלומדים. מגיד השיעור החל לספר להם את המעשה הידוע על יוסלה השובב, שתעלוליו נודעו בעיירה, וביום בהיר החליט לשנות את עורו, ופנה אל הישיבה הגדולה, ישיבת וואלאז'ין, כדי להגשים את שאיפתו.

ראש הישיבה, הגאון רבי חיים וואלאז'ין זצ"ל, קיבלו לשיבתו לאחר שעמד על נחישותו להתמיד בתורה, והתלמיד הצעיר החל לשקוד על דלתות התורה והתעלה מדרגה לדרגה, הרחיב את ידיעותיו והפך לאחד מבחירי הישיבה.

ביום מן הימים נקרא יוסלה אל משרד הישיבה, מכתב מבית הוריו המתין לו בחדרו של המזכיר. בכתב נגש ומבולבל הוריו הודיעו לו כי חנותם נשרפה, כל פרנסתם עומדת על כרעי תרנגולת, והם מבקשים ממנו לשוב הביתה בזריזות. הוא ניגש להציע את לבטיו לפני ראש

דף סב/א ואחד שהעיד להם על התורה שתכתב אשורית

כשכל ספרי התורה שבעולם נפסלו ברגע אחד!!!

לפי אחת הדעות המובאת בסוגייתנו, בתקופת עליית עזרא לארץ ישראל, חלה מהפכה אדירה בחיי הרוח של אומתנו. מימי אז, החלו להשתמש בכתב אשורית, המוכר לנו כל כך, שבו נכתבים ספרי התורה, התפילין והמזוזות. עד אותה תקופה, ספרי התורה נכתבו בכתב עברי שנקרא "ליבונאה" [ראה בסנהדרין כא/ב שנחלקו בזה התנאים, ועיין שם ב"ר ח"י שאין ההלכה כמ"ד שנשתנה הכתב. וצ"ע מה שייך 'הלכה' בדבר שהיה וחלף מן העולם. אלא אם נאמר שלא פקעה קדושתם של כתבי הקודש שנכתבו בזמן ההוא, עיין להלן. ראה בהרחבה במאורות הדף היומי כרך ז' מאמר "הכתב העברי והכתב האשורי"].

דינם של מגילות וכתבים עתיקים שנמצאו בחפירות ארכיאולוגיות: לאחר שעזרא הודיע על פי נבואה על שינוי הכתב, כל ספר תורה שנכתב מאותה עת ואילך בכתב עברי אינו קדוש (ידים פרק ד' משנה ה'). אלא, שיש לברר, מה דינם של כתבי הקודש שנכתבו בטרם הוחלף הכתב העברי בכתב האשורי, האם קדושתם עליהם, או שמא היא פקעה בו ביום. לשאלה זו השלכות מעשיות לגבי מגילות וכתבים עתיקים שנמצאו בשנים האחרונות בחפירות ארכיאולוגיות והכתובים בכתב "ליבונאה".

אם אכן פקעה קדושת ספרי התורה בו ביום, קשה עד למאד לתאר מאורע שכזה, כאשר ביום אחד נפסלו כל ספרי התורה, התפילין, המזוזות, המגילות וספרי הגביעים! ובו ביום נדרשו כל בית ישראל בעולם כולו, לכתוב תפילין ומזוזות מחדש... על כל פנים, בעל "מרכבת המשנה" (הל' שאר אבות הטומאה פ"ט הל' ה') נקט, כי אכן, בו ביום נפסלו כל כתבי הקודש שנכתבו בכתב "ליבונאה" (ראה גם בפ"י הגר"ח קנייבסקי זצ"ל למסכת תפילין פ"א הל' ג') [רבני בית מדרשנו העלו בעקבות כך שאלה מעניינת. לדעת התלמוד הירושלמי, ראה בהרחבה במאמרנו שם, לוחות הברית השניות, כפי שביארו הרדב"ז, יתנו בכתב "ליבונאה". כלום פגה קדושתן של לוחות הברית?].

דרשות חז"ל מתגי האותיות: מלבד השוני הבולט בין כתב ליבונאה לכתב אשורי, נוספו תגים לכתב האשורי, ומכאן, שהדרשות שחז"ל דרשו מן התגים שעל האותיות התאפשרו רק עם שינוי הכתב. אם אכן הכתב העברי נעדר תגים, כותב הגר"י מבריסק זצ"ל (חידישי הגר"ח סימן ה'), ניתן להבין היטב את דברי הרמב"ן (דברים כז/ג) שכתב, כי בימי עזרא העתיקו את תגי האותיות מן האבנים שעליהן כתב משה את התורה. זאת, מאחר שבכתב שבידיהם לא היו תגים, ורק על אותן אבנים, שבהן נכתבה התורה בשבעים לשון, היא נכתבה גם באשורית, עם התגים.

בכך הוא מבאר גם את הגמרא (מנחות כט/ב) המספרת, כי כשעלה משה למרום מצא את הקב"ה כותב תגים. שאלו "רבונו של עולם, מי מעכב על ידיך? אמר לו, אדם אחד יש ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות... אמר לפניו, רבש"ע, יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה על ידי? אמר לו, שתוק, כך עלה במחשבה לפני". ביאר הגר"י זצ"ל, כי משה מצא את הקב"ה כותב תגים לספר תורה בכתב אשורי, בעוד שבידו היה ספר

זעילוי נשמת

הר"ר **נחמיה פריד** ז"ל
ב"ר ישראל צבי ז"ל נלב"ע כ"ה בחשון תש"ס
תנצב"ה
הונצח ע"י בנו ר' ישראל פריד ה"י - גבעת שמואל

זעילוי נשמת

מרת **דבורה בוטנוי** ע"ה
ב"ר יששכר אליהו ז"ל נלב"ע כ"ט בחשון תש"ן
ומרת **עליזה פלס** ע"ה
ב"ר שמחה (סאלי) ז"ל נלב"ע כ"ו בחשון תשל"ג
תנצב"ה
הונצחו ע"י ידידינו ע"ד הר"ר **עזר פלס** ומשפ' שיחי - בני ברק

תורה בכתב ליבונאה, ללא תגים. שאלו משה, "מי מעכב על ידך" למסור לנו את התורה כעת, בכתב אשורי עם תגים ולדורשם? ענה לו הקב"ה, כי תפקיד זה שמור לרבי עקיבא. שאלו משה, תן, איפוא, את התורה לרבי עקיבא בכתב אשורי עם תגים, מדוע אתה נותנה לי בכתב ליבונאה. השיב לו הקב"ה, "כך עלה במחשבה לפני" [ציון שהמהר"ל, ב"תפארת ישראל" פרק כ"ד כבר דן בדבר, האם היו תגים גם בכתב ליבונאה או לא, עיי' שם].

כל האמור, מתבסס על דעת הסוברים, שכתב אשורית לא נהג כלל עד לתקופת עזרא. אך יש אומרים, כי עוד לפני תקנת עזרא, היו קיימים בעם ישראל שני הכתבים, כתב "ליבונאה" וכתב "אשורי", וספרי הקודש שנכתבו בשני הכתבים היו קדושים. עם זאת, כתב אשורי, שהיה קדוש יותר, לא היה מוכר לכלל הציבור, כי אם לחכמים ולסופרים בלבד שידעו להשתמש בו. לא זו בלבד, אלא שיש אף שכתבו, כי יתכן שהתפילין והמזוזות מעולם לא נכתבו בכתב ליבונאה, כי אם בכתב אשורי, ורק ספרי התורה נכתבו ברובם בכתב ליבונאה. כאשר עזרא עלה מבבל, הוא תיקן כי יחדלו להשתמש בכתב ליבונאה ויכתבו בכתב אשורי בלבד [עיי' "מרגליות הים" סנהדרין שם, ולפ"ד מיושב שלא נפסלו התפילין והמזוזות של כל ישראל ביום אחד].

דף כ"א/ב אחד שהעיד להם... על מקום הזבח

מדוע הבימה ממוקמת באמצע בית הכנסת

בספרי הפוסקים שחיו לפני כמאתים שנה, אנו מוצאים שאלה שחוזרת ונשנית באופנים שונים, והיא, האם יש מקור הלכתי למיקום בימת ספר התורה במרכז בית הכנסת.

הרקע לשאלה זו היה נסיונם של המתחדשים למיניהם, שצצו אז בערי גרמניה ובקהילות הונגריה, לשנות את מנהגי ישראל מכל וכל. הם לא התיימרו לשנות סדרי עולם בפעם אחת, אלא ניסו את כחם בשינויים קלים וזעירים, מתוך תקווה כי במשך הזמן יעלה זממם בידם. כך, ביום בהיר, עלתה שאלה זו על בימת ההלכה, לאחר שהללו חפצו למקם את הבימה בקידמת בית הכנסת, מתוך רצון להתדמות לבתי הטיפלה של הגויים.

ה"ביאור הלכה" (סוף סימן קנ"ט) מסכם את הדברים: "ובעוונותינו הרבים, באיזה מקומות פרוצ מנהג קדומים זה והתחילו לעשות הבימות סמוך לארון הקודש מפני שרצו לילך בדרכי העו"ג כמו שעושין בהיכלות שלהן [שקורין טעמפיל] ויש לקרוא עליהן וישכח ישראל עושהו ויבן היכלות וכבר האריכו הפוסקים האחרונים בגנות האנשים האלה".

אכן, העמדת הבימה במרכז בית הכנסת, "מנהג קדומים" הוא, ומקורו מן המסופר בגמרא (סוכה נ"א/ב), על בית הכנסת באלכסנדריא "ובימה של עץ באמצעיתה" (שו"ת "חתם סופר" או"ח סימן כ"ח), וכן פסק הרמב"ם (הל' תפילה פרק י"א הל' ג'): "ומעמידין בימה באמצע הבית".

מעיון בדברי הפוסקים עולה, כי מיקום בימת ספר התורה במרכז בית הכנסת, נובע מן הדמיון המסויים בין מבנה בית הכנסת וצורתו לבית המקדש. בית הכנסת, הרי הוא "מקדש מעט", והבימה הרי היא כבמקום המזבח.

הבימה, במרכז האורך ובמרכז הרוחב: בעל ה"מכתב סופר" (ח"ב סימן א') עוסק בהרחבה בביאור דברי אביו ה"חתם סופר" (שם) ומסביר, כי יש להעמיד את הבימה במרכז בדיוק, הן במרכז האורך והן במרכז הרוחב של בית הכנסת. במרכז האורך יש להעמידו, משום שהמזבח עמד בדיוק באמצע אורכה של העזרה, כשהוא מרוחק עשרים ושתיים אמות מן האולם שממערב לו ועשרים ושתיים אמות מפתח העזרה שממזרח לו. אמנם, המזבח לא עמד במרכז רוחבה של העזרה, ומכל מקום, יש להעמיד את הבימה במרכז רוחב בית הכנסת, כדברי הרמב"ם (הל' תפילה פרק י"א הל' ג' "כדי שישמעו כולם"). ה"חתם סופר" מוסיף טעם לכך שיש למקם את הבימה במרכז רוחב בית הכנסת, משום שהמזבח הפנימי עמד במרכז רוחב היכל בית המקדש. מעתה, הבימה מוקמה במרכז אורך בית הכנסת כמיקומו של המזבח החיצון, והיא מוקמה במרכז רוחב בית הכנסת כמיקומו של המזבח הפנימי.

אחיזת ספר התורה בעת התקיעות בראש השנה: משום ההשוואה בין הבימה למזבח, בחג הסוכות מקיפים את הבימה עם הלולב, כשם שהקיפו את המזבח בזמן שבית המקדש היה קיים (חתם סופר" שם), והיו שנהגו לאחוז בספר התורה בשעת התקיעות בראש השנה, זכר לתקיעת החצוצרות בעת הקרבת הקרבנות על המזבח ("משיב דבר" ח"א סימן ט"ו).

הדמיון בין מבנה בית הכנסת וצורתו לבית המקדש: הנצי"ב מוסיף (שם), כי מבנה בית הכנסת נעשה בדמיון לבית המקדש. במזרח מציבים את ארון הקודש ובו ספרי התורה, כקודש הקודשים שבבית המקדש ובו ארון הברית, ובמרכז בית הכנסת יש למקם את הבימה, כפי שהמזבח עמד בבית המקדש בריחוק מקום מארון הברית.

הישיבה, אשר השיב לו, כי לדעתו השטן הניח לפניו נסיון להדיחו מלימוד התורה. שמע וקיבל. יוסלה נשאר בישיבה. עוד שני מכתבים נוספים עשו את דרכם אליו במהלך הזמן, שניהם נשאו בחובם צרות ותלאות שונות ומשונות, ובשני המכתבים הזהדה הקריאה הנרגשת - יוסלה חזר הביתה.

יוסלה נשאר בישיבה, ללמוד תורה, בעצת רבו. **הסיפור** גדוש בפרטים שונים, ומגיד השיעור עמד לסיים את הסיפור בכך, שכעבור מספר שנים יוסלה התמנה לרבה של עיר הולדתו, וכמובן, שגאוותם של בני משפחתו עלתה על גדותיה, בראותם נחת שכזו בחייהם.

עוד המילים תלויות בפיו של הרב טשזנר, נקוו דמעות בעיניו של אחד המשתתפים בשיעור, הרב ח. ה"י. בעודו אוחז ביד מכשיר סלולארי, הוא קם ממקומו, וביקש את רשות הדיבור.

פינו אל יהודי יקר זה, אשר ביקש להישאר בעילום שם לרוב צניעותו והוא העלה על הכתב את רגשותיו ההומים.

את מכתבו הוא פותח במשפט: "אפילו הילדה יודעת את האמת - קביעות לשיעורי תורה".

בתחילת הלימודים האקדמיים - לפני כשש שנים - ידעתי שאני לפני מסלול ארוך של לימודים, ורציתי להיות בתוך מסגרת שאוכל להתמיד בה ושיהיה לי משהוא ביד. על כן, הקמתי ביחד עם חבר קבוצה קטנה של סטודנטים, ולמדנו את הדף היומי מתחילת מסכת פסחים. קיבלתי על עצמי בלי נדר ללמוד את הדף היומי ולא להפסיק אף דף. למרות עומס הלימודים, וגם בתקופת המבחנים הרצופים, הייתי נפגש עם החברותא ללמוד.

לאחר שלש שנים סיימתי את לימודי, ובי"ה היו בכיסי שלש שנות לימוד הדף היומי. הצטרפתי לשיעור בבית הכנסת בירושלים, עיר מגוריי באותה תקופה, ולמדנו בשעה 05:30 בבוקר. אין חתונות ואין אירועים, אין תירוצים... השתתפתי בשיעור במשך שנה, כאשר כולנו, כל חברי השיעור לא החסרנו אף לא יום אחד, גם בימי השלג.

לשיעור של הרב אליהו טשזנר שליט"א הגעתי לאחר שמועות והמלצות שונות, ובמיוחד לאור העובדה שלאחר לימוד של כשעה בדף היומי, הרב נותן דברי תורה וחיזוק רוחני שמוסיפים רבות.

אצלי בבית כולם יודעים וכולם מבינים את משמעות השיעור של הדף היומי. הכל מסתובב בצורה מובנת מאליה סביב השעה שבה מתקיים שיעור הדף היומי. יוצאים לטייל, חוזרים חצי שעה לפני תחילת השיעור. יש אירוע משפחתי - המשפחה המורחבת מתקשרת לשאול מתי בדיוק מסתיים השיעור...

יום אחד, במהלך השיעור, ה"בוס" חיפש אותי דחוף, כדי להודיע לי שאחת המערכות שאני מופקד עליהן קרסה וזקוקים לי באופן דחוף. ברוך ה' קיבלתי על עצמי לא לנעות לטלפונים במהלך השיעור, וכך לא שמעתי את צלצולו. עם סיום השיעור התקשרתי אליו, והוא לא הבין למה לקח לי שעה לחזור אליו. למחרת, לאחר שהסברתי לו מה המשמעות של הדף היומי בחי', הוא אמר - כל הכבוד, והערך זאת מאד. **בערב** חג הסוכות האחרון בנו התניוק לא הרגיש טוב. במשך יומיים, הוא לא חיך, בקושי אכל, בלילה השני הוא צרח ללא הפוגה, וחומו לא ירד משלושים ותשע מעלות. במהלך היום הראשון של החג נוכחנו כי המצב מחמיר, ומיד במוצאי החג התארגנו לנסיעה דחופה לרופא. תוך כדי ההתארגנות אשתי אמרה שהיא תקח מונית כדי שאני לא אפסיד את השיעור, אך ב"ה הצלחתי לקחת אותה ולהגיע בזמן לשיעור. לפני שנפרדנו איחלנו שנינו לבנו היקר, כי יחלים במהרה בזכות הדף היומי.

מיד בסיום השיעור התקשרתי לרעייתי לשמוע מה שלומה, והיא ענתה בתחושת רוחה והקלה, ב"ה הרופא לא מצא מאומה, התניוק נרדם, תמיד תלך לשיעור.

אך זה אני מסיים את השיחה, והרב טשזנר החל לספר את המעשה על יוסלה שעמד בניסיונות... מאד התרגשתי, זה היה בשבילי חיזוק עצום.

למחרת בבוקר התניוק התעורר שמח וטוב לב, כאילו לא התרחש מאומה.

כבר באותו יום בתי בת הארבע היתה מהלכת בחזונו ומספרת לכל עובר ושב, אבא הלך ללמוד תורה והתניוק הבריא.

★ ★ ★

מורי ורבותי.

אין זה מופת, אין כאן נס, יש כאן הרבה יותר מזה. אנו עדים לקשר נפשי-רוחני עמוק ובל ינתק של יהודי אל אלוהיו ואל תורתו. הדף היומי מחולל פלאים בנפש הלומד, ובעקבות כך כל משפחתו חיה את התורה הקדושה, ורוח אלוהים מנשבת בבית, עד שבכל עת ובכל מצב, שיעור הדף היומי עולה על כולנה והילדים מרגישים - לא רק יודעים, חשים - לא רק מבינים, כי התורה היא סם חיים. עשרות שיחות מוסר, מאות מאמרים ואין ספור הרצאות אינם מסוגלים להטמיע בנפש הילד הרך את אשר הטביע אב יקר זה בנפש ילדיו באותו יום זה הוא כוחו של הדף היומי, ההופך את לומדיו ליהודים של הדף היומי.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: תד. 471 בני ברק, פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף סג/א וקמץ משם

קמציצת הקמץ של החתן

בחתונת הגר"צ רבי אליעזר הכהן, אבד"ק סוכוטשוב, התקבל מברק מוזר ובו שלש מילים: "וקמץ הכהן ממנה".

תלמידי החכמים שנכחו באירוע פירשו את תוכנו על אחר. נאמר בגמרא (ברכות ח/א), כי הנישא לאשה מוצא מציאה, ברם, נותרה שאלה זניחה, איזו מציאה מציא. יש אשר "מצא אשה מצא טוב", ויש ש"מוצא אני את האשה מר ממוות".

זהו שאיחל שולח המברק, שהחתן הטרי, ימצא "מצא" בקמץ, ולא מוצא, חלילה...

דף סד/א בוא וראה כמה גדול כוחו של כהנים

מקור הכח

גמרתנו מתארת את גבורתם של הכהנים: "בא וראה כמה גדול כוחו של כהנים".

דרש הגר"ח שמואלביץ זצ"ל:

כח גדול, מהיכן הוא בא? מגבורה יתירה, משרירים מוצקים? לא ולא! הנה, אצל יעקב אבינו נאמר, שהסיר את האבן מעל פי הבאר כמסיר פסק מצלוחית "להודיעך שכוחו גדול" (רש"י בראשית כט/ו). ומהיכן שאב את כוחו? בתפילת גשם אנו מגלים זאת: "יחד לב וגל אבן מפי באר מים".

ייחוד הלב הוא מקור הכח והגבורה.

אף כוחם הגדול של הכהנים לא בא אלא מייחוד לב. כהנים הזריזים בעבודתם בבית המקדש, אין לך מייחד לב כמותם. מה פלא שכוחם גדול... (שיחות מוסר תשל"א - ה').

דף סד/ב הבדיל בחטאת ולא הבדיל בעולה פוסל

בין ראש ללב

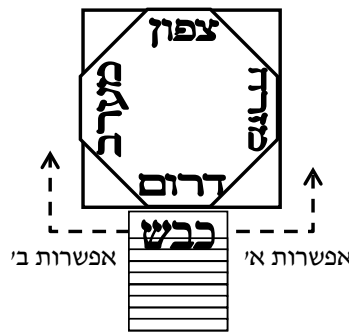
את ראשה של עולת העוף, היה הכהן מבדיל מגופה לאחר המליקה, לא כן את ראשה של חטאת העוף היה משאיר מחובר לגופה. אמר ה"שם משמואל" זצ"ל, עולה באה על ההורו עבירה. על ההורוים שבבמ קשה לשלוט, אלא שהיה לו לסלקם שלא יתיישבו על ליבו. לכן מבדילין בין הראש, משכן המת, לבין הגוף, משכן הלב, לרמז לו כי היה עליו להבדיל בין ראשו לליבו. חטאת באה על שוגג, כלומר מעשים שנעשו בלא דעת. הטענה עליו היא כי **הבדיל** בין הראש לגוף, ופעל ללא מחשבה. משום כך, אדרבה, אין מבדילין בחטאת העוף...

דף סה/א נוטל את הנוצה עמה

נוצת הכבוד

הבנו, איפוא, מדוע יש להסיר את המוראה. אך נוצתה, על שום מה מסיירים אותה? **לפי** שרוב הגזל בא בשביל המותרות, לקשט את עצמו במלבושי כבוד יתר מיכולתו. לפיכך מסיירים אף את אותם מלבושים, את הנוצה... ("מאורה של תורה", ויקרא)

כמה מדרגות לעשות לבימה: ה"מגן אברהם" (סימן ק"נ ס"ק ו') מביא בשם הזהור הקדוש, כי אין להתקין לפני הבימה יותר משש מדרגות, וכן הביא ה"משנה ברורה" (שם). היו אף קהילות שהקפידו לעשות שלש מדרגות בלבד. בבית הכנסת אלטניי-

שול שבפראג, ניתן להבחין בשתי מדרגות לפני הבימה, ולפי המסופר, בעבר היתה גם מדרגה שלישית שהוסתרה בעת הגבהת מפלס בית הכנסת עקב הצפות חוזרות ונשנות. בעל "בצל החכמה" (שו"ת ח"ב סימן ס"ט), הדן בנושא בארוכה, מנמק את מנהג אותן קהילות לבנות שלש מדרגות לפני הבימה, בכך שגם המזבח היה נראה כבעל שלש מדרגות. בסיסו, ה"יסוד", היה רחב מאד. לאחר מכן היתה מדרגה נוספת, הלא היא ה"סובב", וגג המזבח היה כעין מדרגה שלישית.

דף סב/ב כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין

כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא לימין - לימין או לשמאל

כלל ידוע הוא: "כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין". בעבר התייחסנו לנושא חשוב זה לגבי מצוות נרות חנוכה, האם יש להדליקם מצד ימין, או שמא יש להדליקם מצד שמאל כדי שפעולת המצווה תתקדם לצד ימין ("מאורות הדף היומי" כרך ד' עמוד י"ז). במאמר הבא נעסוק במספר נידונים מרתקים, ביניהם, כאשר אדם מסתובב אחורנית באופן טבעי, האם הוא מסתובב מצידו הימני או מצידו השמאלי.

לפנות לצד ימין, או להפנות את הצד הימני של הגוף: אנו רגילים לחשוב, כי מאחר ש"כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא לימין", הרי שכאשר אדם יכול לפנות לימין או לשמאל, עליו לפנות לימין. אכן, זו דעת רוב הפוסקים (עין "שולחן ערוך" ונ"כ סימן קכ"ה, תרנ"א, תר"ס, מרדכי פרק במה מדליקין, שו"ת מהרי"ל סימן מ', שו"ת הרדב"ז ח"ד סימן ט"ו, ספר "פירוש דרך ימין" ועוד). אולם, ה"לבוש" (שם) ופוסקים נוספים (ט"ז שם, שו"ת "אבקת רוכל" סימן ט"ו ועוד) מחדשים, כי יש לפנות לצד שמאל! שכן, כוונת חז"ל היא, שיש להתחיל את הפניה מצד ימין של הגוף, על ידי עמידה על רגל שמאל ועקירת רגל ימין. נמצא, שאותו אדם פונה שמאלה...

עליית הכהן על המזבח לצורך הזאת דם: את דם קרבן החטאת, היה הכהן צריך להזות על ארבע קרנות המזבח. לשם כך, היה עליו להקיף את המזבח מכל צדדיו, בעודו מהלך על ה"סובב" שסביב המזבח. עם עלותו על גבי הכבש שבצד דרום, יכול היה הכהן לפנות לצד ימין, נגד כיוון השעון -אפשרות א' באיור-, להתחיל את סיבובו מקרן דרומית מזרחית ולסיימה בקרן מערבית דרומית. כמו כן, יכול היה לפנות לצד שמאל -אפשרות ב' באיור- להתחיל את סיבובו מקרן דרומית מערבית, ולסיימה בקרן מזרחית דרומית. גמרתנו קובעת, כי עליו לפנות לכיוון קרן דרומית מזרחית, בהתאם לכלל "כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא לימין".

לכאורה, מוכח מגמרתנו, כדעת הסוברים שיש לפנות לצד ימין! אולם, מדברי ה"לבוש" (סימן תרע"ו) עולה, כי הילוכו של הכהן על המזבח היה שונה מהילוכו של אדם רגיל. שכן, בכל זמן שהותו על ה"סובב", היה על הכהן להפנות את פניו כלפי המזבח. מעתה, אם היה פוסע על המזבח בהילוך רגיל, ודאי שהיה עליו לעקור את רגלו הימנית ולפנות לצד שמאל. אולם, מאחר שעליו להשאר עם פניו כלפי המזבח, נמצא, שגם אם יפנה לצד ימין, יעקור את רגלו הימנית כדי שפניו ישארו מול המזבח...

סיכומו של דבר, יש הסוברים, כי העומד בפני פנייה של מצווה יפנה לימין, ויש הסוברים, כי עליו לפנות לשמאלו. למחלוקת זו השלכות הלכתיות רבות, ואחת מהן באה לידי ביטוי לגבי הכהנים העולים על הדוכן ופניהם למזרח, ואחר כך מסתובבים אל הקהל כדי לברכו - לפי ה"לבוש", עליהם להסתובב לצד שמאל, ולדעת הפוסקים האחרים, עליהם להסתובב לצד ימין, וכדעתם נפסק להלכה ("משנה ברורה" סימן קכ"ח סעיף י' ס"ק ל"ז).

כיצד אדם מסתובב אחורנית בטבעיות, מצד ימין או מצד שמאל? בתוך דבריו, ה"לבוש" מביא הוכחה מעניינת לצדקת טענתו. הוא טוען, כי טבע האדם, שכאשר הוא מסתובב אחורנית, הוא מסתובב מצידו השמאלי, "ותנסהו בפנייתך הטבעי במקרה בלא כוונה, תראה שרוב בני אדם פונים עצמם בטבעם רק מזרח צפון מערב דרום". מעתה, כותב ה"לבוש", מסתבר שכאשר הורונו חכמים לפנות לימין, כוונתם שיש להפנות את הצד הימני של הגוף, לצד שמאל, כטבע האדם. על כך מגיב בעל התוספות יום טוב בהגהותיו ל"לבוש", "מלבושי יום טוב", כי אילו היו חז"ל אומרים "כל פינות... אינן אלא לימין" - החרשת", מאחר שמלשון זו משמע, שחכמים השוו את תקנתם עם טבע האדם, "אבל עכשיו שאמרו **לא יהא אלא**... מצוותם מצוות מלך היא שלא על פי הטבע", ומלשונם משמע, שכוונת חכמים היתה שאדם יעשה להיפך מהרגלו, ובכך יוכיח את מרותו לאלוהיו.

דף סג/א ואצבע ושליש אצבע

שיעורו של האגודל, 2.4 ס"מ או 2 ס"מ

בגמרתנו מבואר, כי זוית השיפוע של הכבש היתה שיפוע של אמה על כל שלש אמות ומחצה ואצבע ושליש האצבע מאורך הכבש.

ספרי הפוסקים לדורותיהם, עמוסים בדיונים, הוכחות וראיות, אודות שיעורי התורה, מהם שיעורים בנפת: רביעית, כזית, כביצה, מלא לוגמיו ועוד, ומהם שיעורים בשטח: עשרה טפחים למחיצת שבת וסוכה, אלפיים אמה תחום שבת, שלשה אגודלים בנקב הציצית ועוד. המידה הקטנה ביותר בתלמוד לשיעור אורך, היא רחבו של האגודל, כאשר רוחב ארבעה אגודלים הוא "טפח", ו"אמה" [מפרק היד עד קצה האמה] היא ששה טפחים.

שינוי מידות התורה בהתאם לשינויים במידות בני האדם: מאחר שבמהלך הדורות גופם של בני האדם משתנה, ואיתם בהתאם משתנות מידות התורה הנמדדות לפי האדם הממוצע שבכל תקופה, הרי שכל שינוי, אף הזעיר ביותר, יכול לשנות סדרי עולם. בשורות הבאות נתייחס למחלוקת הפוסקים, מהו שיעורו הממוצע של אגודל בדורותינו. לדעת ה"חזון איש" זצ"ל, שיעור האגודל הוא 2.4 ס"מ, ולדעת הגאון רבי חיים נאה זצ"ל, שיעור האגודל הוא 2 ס"מ. מי מבין הקוראים שנוטל לידיו ברגעים אלו סרגל מדידה פשוט ותמה, מדוע לא השתמשו הפוסקים בסרגל כדי לענות על שאלה פשוטה זו, ייטיב לעשות אם ימתין עם המדידה עד לסיום קריאת המאמר, או אז יידע כי הם לא נחלקו במציאות, אלא ביסוד חשוב ביותר בשיעורי התורה, כלהלן.

שיעורי התורה נקבעים לפי רחבו של האגודל: לדעת ה"חזון איש" זצ"ל (או"ח סימן ל"ט אות ט"ו ד"ה "ובספר"), שיעורי התורה נקבעים לפי רחבו של האגודל. לאמר, גם אם יתרחשו שינויים בלתי זהים בגופו של האדם, כך שאגודלו ישאר באותו רוחב, ואילו אמת ידו תקצר, לא נשנה בעקבות כך את שיעורי התורה, מאחר שהאגודל הוא האבר שעל פיו יש לקבוע את שיעורי התורה. לדעתו, כאשר אמרו חכמינו כי שיעור אמה הוא ששה טפחים ושיעור הטפח הוא ארבעה אגודלים, הרי ששיעורים אלו נקבעים לפי רוחב האגודל.

שיעורי התורה נקבעים לפי ארכה של מידת אמה: אולם, הגאון רבי חיים נאה זצ"ל ("שיעורי תורה" עמ' נ"ג סבר, כי שיעורי התורה נקבעים לפי אורכה של האמה, והאגודל אינו המידה הבסיסית שעל פיה קובעים את שאר השיעורים. לדעתו, ה"אמה" היא המידה הבסיסית, היינו: כאשר אמרו חכמינו כי שיעור אמה הוא ששה טפחים, ושיעור הטפח הוא ארבעה אגודלים, הרי שחלק אחד חלקי שש מן האמה, הוא שיעור טפח, גם אם בפועל, לא ניתן להכניס עשרים וארבע אצבעות ב"אמה" (עיין ספר "מדות ושיעורי תורה" פ"ה הערה 40).

דף סה/א והסיר את מוראתו בנוצתה

גם עני לא יגזול

מפני שהעוף ניזון מן הגזל, ציוותה התורה להשליך את המוראה והנוצה, וכדי לאלפנו לקח, אומר ה"אלשיך", אמרה התורה דין זה בעולת העוף דווקא, שהיא קרבן העני, שאף עני ואביון, בל יורה לעצמו היתר, חלילה, לשלוח יד בממון חבירו.

דף סט/א אין מנחה בבמה אין עופות נמי בבמה

נכספה וגם כלתה נפשי

מבואר בגמרתנו, כי ב"במה", שבה הקריבו קרבנות עד שנבנה בית המקדש, אין מקריבים מנחות ואין מקריבים עופות.

דרש רבי מרדכי גימפל יפה מראזניץ, זהו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים פד/ד,ג): "נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' לבי ובשרי ירננו אל אל חי. גם צפור מצאה בית ודרור קן לה אשר שתי אפרחיה את מזבחותר". "נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' - אנו מייחלים לבניין בית המקדש, שבו יקריבו קרבנות, או אז, "לבי ובשרי ירננו לא-ל חי", נוכל להקריב את מנחת הנסכים ותרון נפשנו, שהרי אין אומרים שירה אלא על היין, וכמו כן "גם צפור מצאה בית" - נוכל להקריב גם קרבנות העוף...

דף סט/א מלק

גם למות לא קל...

יש אומרים כי טעמה של שחיטה בסכין, משום צער בעלי חיים. מדוע, אם כן, בקדשים קיימת מליקה, שיש בה משום צער לעוף?

אמר על כך הגר"ז סורוצקין זצ"ל:

שחיטה בקרבנות באה לשבר את לב החוטא, שיתבונן את אשר ראוי היה לעשות לו עצמו. לעשיר המביא קרבן בהמה, די להתבונן בכך בשחיטה. אולם לעני, שלעיתים, מחמת עניו ומרודו, הוא שואל את נפשו למות, אין די בזה. יש להראות לו כי גם מיתה אינה תמיד קלה... ("אזניים לתורה", ויקרא).

לעילוי נשמת

ר' משה יהודה ברלינר ז"ל

ב"ר ישראל ז"ל נלב"ע כ"ז בחשוון תשמ"ט

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר יעקב לנגה ז"ל

ב"ר מרדכי ז"ל

נלב"ע כ"ד חשוון תשפ"א

תנצב"ה

לעילוי נשמת

הר"ר אריה לייב יעקובסון ז"ל

ב"ר יעקב ז"ל נלב"ע ל' בחשוון תשס"ג

תנצב"ה

הונצח ע"י חתנו ובתו

הר"ר אשר ולאח ציגלאוב שיחיו - חיפה

מתחילים. מהתחלה.

ותן חלקנו. דרך חדשה ללימוד שלך

לא בכל יום אפשר לצאת למסע חדש, מההתחלה. בימים אלו סייענו אלפי לומדי "ותן חלקנו" מחזור לימוד יומיומי של 12 שנים! ו...החלו את סבב לימוד הש"ס, יחד עם קטעי גמרא, הלכה והגות חדשים. זוהי ההזדמנות שלך לקבוע "עיתים לתורה": לומדים כמה דקות חזקים בסיפוק רוחני עצום!

חודש ראשון התנסות חינם

קבע עיתים ללימוד <עכשיו> 3029 *

